

Συμμετέχοντες

Σχολείο: Επαγγελματική Σχολή (ΕΠΑΣ) Ιωαννίνων

Τάξη/Τμήμα: Β-Τμήμα: Βκ1 (κομμωτικής)

Αριθμός μαθητών: Δεκαεννέα 19

Αριθμός παλινοστούντων/αλλοδαπών μαθητών: 3

Χώρες προέλευσης των παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: Γερμανία, Ελληνική Ομογένεια της Αλβανίας, Ρωσία.

Προφίλ της τάξης: Το μορφωτικό επίπεδο των μαθητών του τμήματος που συμμετέχει στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα χαρακτηρίζεται βάσει της απόδοσής τους ως καλό. Παρά ταύτα παρατηρείται ανομοιογένεια που οφείλεται κυρίως:

- 1) στη διαφορά ηλικίας των σπουδαστών. Οι ηλικίες τους κυμαίνονται από 17 ως 40 ετών. Οι περισσότεροι είναι μεταξύ 18-22 ετών.
- 2) στο διαφορετικό επίπεδο σπουδών που κυμαίνεται μεταξύ γυμνασίου και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- 3) στη διαφορετική προέλευση των σπουδαστών.

Όνομα εκπαιδευτικού: Σωσάννα Τάτση

Μουσείο: Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων, ΙΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Συλλογή ή εκθέματα που έγιναν αντικείμενα διαπραγμάτευσης:

Τα ευρήματα, επτά συνολικά, καλύπτουν μια περίοδο από τον 6ο αι. έως τον 3ο αι. π.Χ. Η παρουσίαση άρχισε με την περιγραφή ενός αγγείου από το νεκροταφείο της Δουρούτης, στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Έχει τη μορφή κόρης, δηλαδή νεαρής κοπέλας η οποία κρατά περιστέρι. Χρονολογείται στον 6ο αιώνα π.Χ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος διευθέτησης της κόμης: τα μαλλιά αναλύονται σε επιμήκεις, σφιχτούς βοστρύχους, ένας τρόπος που συχνά αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για ποιητές των αρχαϊκών χρόνων.

Στον 5ο αι. π.Χ. χρονολογείται το πήλινο γυναικείο ειδώλιο από τη Συλλογή Μελά, η οποία δωρήθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων το 1974. Η μορφή φορά λευκό ζωσμένο χιτώνα με απόπτυγμα και κρατά στο αριστερό χέρι ανθοδέσμη. Τα μαλλιά, έντονα βαμμένα κόκκινα, αναλύονται σ' ένα στρόβιλο πλεξίδων και βοστρύχων και φέρονται προς τα επάνω για να στηρίξουν το κάλυμμα του κεφαλιού (πόλος). Η εντυπωσιακή αυτή κόμμωση απαντάται κυρίως σε ειδώλια από την Βοιωτία, τα οποία χρονολογούνται στο τέλος του 5ου αι. π.Χ. Πρόκειται για κοίλα ειδώλια, τα οποία κατασκευάζονται με μήτρα, έχουν υψηλές βάσεις και διακοσμούνται με έντονα χρώματα. Ξεχωρίζουν για την περίτεχνη κόμμωση και τον

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

υψηλό πόλο. Οι μορφές κρατούν περιδέραιο, κίστες, κιβωτίδια ή άνθη όπως εδώ και έχουν ερμηνευθεί ως νύφες ή νυμφοκόμοι που φέρουν γαμήλια δώρα.

Στο τελευταίο τέταρτο του 4ου αι. π.Χ. χρονολογείται η ερυθρόμορφη οινοχόη που βρέθηκε στη Βίτσα, έναν μικρό ορεινό οικισμό στο Ζαγόρι, Κατασκευασμένη πιθανώς στην Αμβρακία, τη σημερινή Άρτα, η οινοχόη έφθασε έως την ηπειρωτική ενδοχώρα, όπου βρισκόταν το μικρό χωριό των Μολοσσών. Διακοσμείται με παράσταση γυναικείας μορφής, η οποία φορά πτυχωτό πέπλο και εικονίζεται καθιστή, σε ένα φανταστικό, φυτικό περιβάλλον. Τα μαλλιά της είναι μαζεμένα σε «κρωβύλο» (κότσο), στην κορυφή του κεφαλιού. Πρόκειται για ένα συνηθισμένο τύπο κόμμωσης, γνωστό από παραστάσεις αγγείων και γλυπτών.

Παραλλαγή αυτού αποτελεί η κόμμωση ενός μικρού, μαρμάρινου κεφαλιού γυναικείας μορφής που βρέθηκε στο Ιερό της Δωδώνης, έργο του τέλους του 4ου αι. π.Χ. Τα μαλλιά αναλύονται σε επιμήκεις, σφιχτούς βοστρύχους, οι οποίοι φέρονται προς τα άνω, όπου συγκρατούνται με διπλή αναδίπλωση (Scheitelknoten Frisur). Η κόμμωση απαντάται σε παραστάσεις θεοτήτων όπως η Αφροδίτη, η Άρτεμις και η Υγεία. Το ειδώλιο θα πρέπει να ήταν ανάθημα (αφιέρωμα) σε μια από τις γυναικείες θεότητες που λατρεύονται στη Δωδώνη, όπως η Διώνη ή Αφροδίτη. Ανάθημα ήταν και η μικρή χάλκινη χτένα που βρέθηκε στις ανασκαφές του Ιερού.

Για να καταδειχθεί η εξέλιξη στις κομμώσεις, επελέγη το μαρμάρينو κεφάλι κοριτσιού από το Μιχαλίτσι Πρέβεζας. Το κεφάλι είναι το μόνο που σώθηκε από ένα σύνταγμα μικρών κοριτσιών, που κοσμούσε έναν ταφικό περίβολο του τέλους του 4ου αι. π.Χ. Τα μαλλιά αναλύονται σε μικρούς στριφτούς βοστρύχους, που συγκεντρώνονται σε δύο πλεξίδες και φέρονται γύρω από το κεφάλι σαν στεφάνι. Η συγκεκριμένη κόμμωση κυριαρχεί την εποχή αυτή και συνηθίζεται στις άρκτους, τα μικρά κορίτσια που αφιερώνονταν στη θεά Αρτέμιδα.

Διαφορετική είναι η αίσθηση που δημιουργεί η κολοσσιαία, γυναικεία κεφαλή από τη Χαονία (νότια Αλβανία) που χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ. Η κεφαλή αρχικά είχε υποστηριχθεί ότι ανήκε σε κολοσσιαίο άγαλμα θεάς, ίσως της Δήμητρας ή της Αφροδίτης. Τα μαλλιά είναι χτενισμένα σε επάλληλους βοστρύχους που φέρονται προς τα πίσω. Η κόμμωση, η οποία περιγράφηκε από γερμανούς αρχαιολόγους, κάπως άκομψα, ως «πεπονοειδής» (Melonenfrisur), έγινε ιδιαίτερα αγαπητή και υιοθετήθηκε από βασίλισσες και κυρίες της αριστοκρατίας. Η ακτινωτή διάταξη των βοστρύχων σε συνδυασμό με το πέπλο και το διάδημα το οποίο έφερε αρχικά, όπως δηλώνουν οι μικρές οπές στα μαλλιά, βρίσκουν παράλληλα σε νομισματικά πορτραίτα του 3ου αι. π.Χ., και συγκεκριμένα στις απεικονίσεις της Αρσινόης Β' (316-268 π.Χ) και της Βερενίκης Β' (246-221 π.Χ.). Μολονότι η κεφαλή δεν μπορεί να συσχετισθεί με βεβαιότητα με συγκεκριμένη πτολεμαία βασίλισσα, θεωρείται βέβαιον ότι ο τεχνίτης αναζήτησε το πρότυπο του στον κύκλο αυτών των έργων.

Είναι γνωστή η ιστορία της περίφημης κόμης της Βερενίκης, την οποία η βασίλισσα προσέφερε στην Αφροδίτη για τη σωτηρία του συζύγου της, Πτολεμαίου Γ', όταν αυτός πολεμούσε στη Συρία. Η πολύτιμη πλεξίδα της έγινε φωτεινός

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

αστερισμός στο ουράνιο στερέωμα και ενέπνευσε τον αλεξανδρινό ποιητή Καλλίμαχο (310-240 π.Χ.) να συνθέσει το αντίστοιχο ποίημα.

Κατά την ολοκλήρωση του παρουσίασης έγινε εκτενής αναφορά στις συνθήκες των γυναικών των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων και στους ρωμαϊκούς χρόνους οι οποίες αφιέρωναν πολύ μεγάλο μέρος από το χρόνο τους για το χτένισμα των μαλλιών τους. Ειδική μνεία έγινε στην δουλειά της κομμώτριας, η οποία αναφέρεται ως *tonstrix* και *ornatrix*, στις κομμώσεις του συρμού και στο ρόλο τους στη δημόσια εικόνα των γυναικών, είτε επρόκειτο για συζύγους αυτοκρατόρων είτε για ρωμαίες δέσποινες. Συγχρόνως, χρησιμοποιήθηκαν παραθέματα λατίνων συγγραφέων, όπως ο Οβίδιος (43 π.Χ.-17 μ.Χ.) και ο Τερτυλλιανός (155-240 μ.Χ.), οι οποίοι είναι παρά πολύ παραστατικοί όχι μόνον σε περιγραφές κομμώσεων αλλά και σε σχόλια για τα κίνητρα, τις τεχνικές και τα αποτελέσματα όλων αυτών των παρεμβάσεων. Τα ευρήματα, επτά συνολικά, καλύπτουν μια περίοδο από τον 6ο αι. έως τον 3ο αι. π.Χ. Η παρουσίαση άρχισε με την περιγραφή ενός αγγείου από το νεκροταφείο της Δουρούτης, στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Έχει τη μορφή κόρης, δηλαδή νεαρής κοπέλας η οποία κρατά περιστέρι. Χρονολογείται στον 6ο αιώνα π.Χ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος διευθέτησης της κόμης: τα μαλλιά αναλύονται σε επιμήκεις, σφιχτούς βοστρύχους, ένας τρόπος που συχνά αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για ποιητές των αρχαϊκών χρόνων.

Στον 5ο αι. π.Χ. χρονολογείται το πήλινο γυναικείο ειδώλιο από τη Συλλογή Μελά, η οποία δωρήθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων το 1974. Η μορφή φορά λευκό ζωσμένο χιτώνα με απόπτυγμα και κρατά στο αριστερό χέρι ανθοδέσμη. Τα μαλλιά, έντονα βαμμένα κόκκινα, αναλύονται σ' ένα στρόβιλο πλεξίδων και βοστρύχων και φέρονται προς τα επάνω για να στηρίξουν το κάλυμμα του κεφαλιού (πόλος). Η εντυπωσιακή αυτή κόμμωση απαντάται κυρίως σε ειδώλια από την Βοιωτία, τα οποία χρονολογούνται στο τέλος του 5ου αι. π.Χ. Πρόκειται για κοίλα ειδώλια, τα οποία κατασκευάζονται με μήτρα, έχουν υψηλές βάσεις και διακοσμούνται με έντονα χρώματα. Ξεχωρίζουν για την περίτεχνη κόμμωση και τον υψηλό πόλο. Οι μορφές κρατούν περιδέραιο, κίστες, κιβωτίδια ή άνθη όπως εδώ και έχουν ερμηνευθεί ως νύφες ή νυμφοκόμοι που φέρουν γαμήλια δώρα.

Στο τελευταίο τέταρτο του 4ου αι. π.Χ. χρονολογείται η ερυθρόμορφη οινοχόη που βρέθηκε στη Βίτσα, έναν μικρό ορεινό οικισμό στο Ζαγόρι, Κατασκευασμένη πιθανώς στην Αμβρακία, τη σημερινή Άρτα, η οινοχόη έφθασε έως την ηπειρωτική ενδοχώρα, όπου βρισκόταν το μικρό χωριό των Μολοσσών. Διακοσμείται με παράσταση γυναικείας μορφής, η οποία φορά πτυχωτό πέπλο και εικονίζεται καθιστή, σε ένα φανταστικό, φυτικό περιβάλλον. Τα μαλλιά της είναι μαζεμένα σε «κρωβύλο» (κότσο), στην κορυφή του κεφαλιού. Πρόκειται για ένα συνηθισμένο τύπο κόμμωσης, γνωστό από παραστάσεις αγγείων και γλυπτών.

Παραλλαγή αυτού αποτελεί η κόμμωση ενός μικρού, μαρμάρινου κεφαλιού γυναικείας μορφής που βρέθηκε στο Ιερό της Δωδώνης, έργο του τέλους του 4ου αι. π.Χ. Τα μαλλιά αναλύονται σε επιμήκεις, σφιχτούς βοστρύχους, οι οποίοι φέρονται προς τα άνω, όπου συγκρατούνται με διπλή αναδίπλωση (Scheitelknoten Frisur). Η

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

κόμμωση απαντάται σε παραστάσεις θεοτήτων όπως η Αφροδίτη, η Άρτεμις και η Υγεία. Το ειδώλιο θα πρέπει να ήταν ανάθημα (αφιέρωμα) σε μια από τις γυναικείες θεότητες που λατρεύονται στη Δωδώνη, όπως η Διώνη ή Αφροδίτη. Ανάθημα ήταν και η μικρή χάλκινη χτένα που βρέθηκε στις ανασκαφές του Ιερού.

Για να καταδειχθεί η εξέλιξη στις κομμώσεις, επελέγη το μαρμάρινο κεφάλι κοριτσιού από το Μιχαλίτσι Πρέβεζας. Το κεφάλι είναι το μόνο που σώθηκε από ένα σύνταγμα μικρών κοριτσιών, που κοσμούσε έναν ταφικό περίβολο του τέλους του 4ου αι. π.Χ. Τα μαλλιά αναλύονται σε μικρούς στριφτούς βοστρύχους, που συγκεντρώνονται σε δύο πλεξίδες και φέρονται γύρω από το κεφάλι σαν στεφάνι. Η συγκεκριμένη κόμμωση κυριαρχεί την εποχή αυτή και συνηθίζεται στις άρκτους, τα μικρά κορίτσια που αφιερώνονταν στη θεά Αρτέμιδα.

Διαφορετική είναι η αίσθηση που δημιουργεί η κολοσσιαία, γυναικεία κεφαλή από τη Χαονία (νότια Αλβανία) που χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ. Η κεφαλή αρχικά είχε υποστηριχθεί ότι ανήκε σε κολοσσιαίο άγαλμα θεάς, ίσως της Δήμητρας ή της Αφροδίτης. Τα μαλλιά είναι χτενισμένα σε επάλληλους βοστρύχους που φέρονται προς τα πίσω. Η κόμμωση, η οποία περιγράφηκε από γερμανούς αρχαιολόγους, κάπως άκομψα, ως «πεπονοειδής» (Melonenfrisur), έγινε ιδιαίτερα αγαπητή και υιοθετήθηκε από βασίλισσες και κυρίες της αριστοκρατίας. Η ακτινωτή διάταξη των βοστρύχων σε συνδυασμό με το πέπλο και το διάδημα το οποίο έφερε αρχικά, όπως δηλώνουν οι μικρές οπές στα μαλλιά, βρίσκουν παράλληλα σε νομισματικά πορτραίτα του 3ου αι. π.Χ., και συγκεκριμένα στις απεικονίσεις της Αρσινόης Β' (316-268 π.Χ.) και της Βερενίκης Β' (246-221 π.Χ.). Μολονότι η κεφαλή δεν μπορεί να συσχετισθεί με βεβαιότητα με συγκεκριμένη πτολεμαία βασίλισσα, θεωρείται βέβαιον ότι ο τεχνίτης αναζήτησε το πρότυπο του στον κύκλο αυτών των έργων.

Είναι γνωστή η ιστορία της περίφημης κόμης της Βερενίκης, την οποία η βασίλισσα προσέφερε στην Αφροδίτη για τη σωτηρία του συζύγου της, Πτολεμαίου Γ', όταν αυτός πολεμούσε στη Συρία. Η πολύτιμη πλεξίδα της έγινε φωτεινός αστερισμός στο ουράνιο στερέωμα και ενέπνευσε τον αλεξανδρινό ποιητή Καλλίμαχο (310-240 π.Χ.) να συνθέσει το αντίστοιχο ποίημα.

Κατά την ολοκλήρωση του παρουσίασης έγινε εκτενής αναφορά στις συνήθειες των γυναικών των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων και στους ρωμαϊκούς χρόνους οι οποίες αφιέρωναν πολύ μεγάλο μέρος από το χρόνο τους για το χτένισμα των μαλλιών τους. Ειδική μνεία έγινε στην δουλειά της κομμώτριας, η οποία αναφέρεται ως *tonstrix* και *ornatrix*, στις κομμώσεις του συρμού και στο ρόλο τους στη δημόσια εικόνα των γυναικών, είτε επρόκειτο για συζύγους αυτοκρατόρων είτε για ρωμαίες δέσποινες. Συγχρόνως, χρησιμοποιήθηκαν παραθέματα λατίνων συγγραφέων, όπως ο Οβίδιος (43 π.Χ.-17 μ.Χ.) και ο Τερτυλλιανός (155-240 μ.Χ.), οι οποίοι είναι παρά πολύ παραστατικοί όχι μόνον σε περιγραφές κομμώσεων αλλά και σε σχόλια για τα κίνητρα, τις τεχνικές και τα αποτελέσματα όλων αυτών των παρεμβάσεων.

Διαπολιτισμική δυναμική που διακρίνεται στα συγκεκριμένα αντικείμενα: Η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει ως αφετηρία την «υπόθεση της διαφοράς», προσεγγίζει τις διάφορες ομάδες μαθητών ως φορείς ενός διαφορετικού πολιτισμικού κεφαλαίου.

Τα επτά (7) ευρήματα που χρησιμοποιήθηκαν στην παρουσίαση προέρχονται από τις θεματικές συλλογές του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων και καλύπτουν ένα μεγάλο διάστημα από τον 6ο έως τον 3ο αι. π.Χ. Έξι από τα αντικείμενα αυτά προέρχονται από επιλεγμένες θέσεις του ηπειρωτικού χώρου, από την ενδοχώρα (Δουρούτη, Βίτσα, Δωδώνη) και τα παράλια (Μιχαλίτσι). Είναι παραστάσεις σε αγγεία, έργα της μεταλλοτεχνίας, γλυπτά, καθώς και πήλινα και μαρμάρινα ειδώλια. Σχεδόν όλα κατασκευάστηκαν αλλού (Κόρινθος, Αμβρακία, Αττική, Αίγυπτος) και εισήχθησαν στην Ήπειρο στο πλαίσιο εμπορικών πιθανότατα ανταλλαγών με περιοχές του νοτιοελλαδικού χώρου. Τα αντικείμενα αυτά αφενός μεν πιστοποιούν τον εμπλουτισμό του εγχώριου πολιτιστικού αποθέματος με στοιχεία ξενόφερτα, αφετέρου δε μαρτυρούν μια διαπολιτισμική δυναμική που αναπτύσσεται μεταξύ ενδογενών και εξωγενών συνιστωσών.

Ονόματα εκπροσώπων του μουσείου:

Δρ Ιουλία Κατσαδήμα, Αρχαιολόγος, Τμηματάρχης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της ΙΒ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Αναστασία Γιοβανοπούλου, ΜΑ, Αρχαιολόγος.

Στόχοι

Πρωταρχικός στόχος της εργασίας που πραγματοποιήθηκε ήταν η διεύρυνση του γνωστικού ορίζοντα των μαθητών με εναλλακτικές μεθόδους:

- α) με την αξιοποίηση εξωτερικών χώρων εκτός σχολείου, όπως είναι το μουσείο.
- β) με τη συλλογή πληροφοριών για συγκεκριμένη εποχή και λαό του ενδιαφέροντός τους.
- γ) με την πρακτική- εμπειρική άσκηση, που αποτελούσε και τη βάση για τη σύνδεση με την καθημερινότητα και τη σύγχρονη εποχή.

Το πρόγραμμα στοχεύει στο να μπορέσουν οι μαθητές και μαθήτριες

- να προσεγγίσουν την έννοια του παρελθόντος,
- να αντιληφθούν τη διαδικασία εξέλιξης και τη μετάβαση από τη μία εποχή στην άλλη,
- να αντιληφθούν τη διαχρονική παρουσία ομοίων ανθρώπινων αναγκών,

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

- να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στην πολυπολιτισμικότητα,
- να αναπτύξουν την ικανότητα συνεργασίας τόσο μέσα στην τάξη όσο και με άλλους φορείς οι οποίοι παραδοσιακά δεν τους είναι οικείοι,
- να πειραματιστούν δημιουργικά και να κατακτήσουν τη γνώση μέσα από την ενεργό διαδικασία και τη βιωματική εκμάθηση δεξιοτήτων,
- να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν, ανακαλύπτοντας διαφορές, ομοιότητες και παραλλαγές στις διάφορες τάσεις διευθέτησης των μαλλιών,
- να κατανοήσουν την αλληλεπίδραση διαφορετικών πολιτιστικών στοιχείων ανάμεσα σε λαούς ή ομάδες ανθρώπων, σε διάφορες εποχές ή την ίδια εποχή, καθώς και τις καλλιτεχνικές αναζητήσεις και τάσεις.

Σύνδεση με το Πρόγραμμα Σπουδών

Η επίσκεψη των μαθητών στο μουσείο ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με το Πρόγραμμα Σπουδών τους, καθώς η εργασία που εκπονήθηκε είχε ως κεντρικό πυρήνα το ίδιο το αντικείμενο των σπουδών τους, την κομμωτική τέχνη. Παρουσιάστηκαν επιλεγμένα εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων και τονίστηκαν πολιτιστικά στοιχεία της κομμωτικής και γενικότερα του καλλωπισμού σε διάφορες εποχές. Το ίδιο έγινε και με τις υπόλοιπες δράσεις των μαθητών εντός του μουσείου και του σχολείου τους, καθώς οι εργασίες και μελέτες που εκπονήθηκαν αφορούσαν αποκλειστικά στην ιστορία κομμωτικής σε διάφορους λαούς και εποχές.

Δράσεις

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος αξιοποιήθηκαν εκπαιδευτικές μέθοδοι που βασίζονται στη θεωρία του εποικοδομισμού. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- διαλεκτική διερεύνηση του θέματος
- αξιοποίηση βιωμάτων και ενίσχυση ενδιαφερόντων
- δραστηριότητες που ενεργοποιούν τις αισθήσεις και ανταποκρίνονται σε διαφορετικούς τρόπους μάθησης.

Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εκπονήθηκε η εργασία ήταν από τον Νοέμβριο του 2012 ως το τέλος του Απριλίου του 2013. Οι πληροφορίες που συγκέντρωσαν οι μαθητές προήλθαν κυρίως από το διαδίκτυο. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν ομαδοσυνεργατική και περιλάμβανε πολλές τεχνικές όπως η ενσυναίσθηση, ο εποικοδομισμός, η βιωματική μάθηση.

Την 1^η Δεκεμβρίου 2012 η εκπαιδευτικός παρακολούθησε την ημερίδα *Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης* - της

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

υποδράσης *Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών* της Πράξης *Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούντων Μαθητών* που πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού στη Θεσσαλονίκη, όπου τέθηκαν οι θεωρητικές αρχές στις οποίες θα βασιζόταν η υπό εκπόνηση εργασία. Εκεί έγινε κατανοητή η δυνατότητα αξιοποίησης των ερεθισμάτων για μάθηση στο χώρο ενός μουσείου και η σύνδεσή του με μια διαπολιτισμική και διαχρονική διάσταση. Επειδή οι εκπρόσωποι του μουσείου δεν μπόρεσαν να παραβρεθούν στην ημερίδα λόγω σοβαρού λόγου, στο εργαστήριο που έγινε η εκπαιδευτικός κα Σωσάννα Τάτση συνεργάστηκε με την υπεύθυνη της Υποδράσης, κ. Έλσα Μυρογιάννη. Στον ενδοιασμό που εξέφρασε η εκπαιδευτικός σχετικά με την απροθυμία των μαθητών να επισκεφθούν το μουσείο, η υπεύθυνη της Υποδράσης πρότεινε να γίνει πολύ στοχευμένη επίσκεψη που να αφορά κομμάσις ρωμαϊκών γυναικείων μορφών, τις οποίες κατόπιν οι μαθητές θα μπορούσαν να αντιγράψουν. Η ιδέα αυτή ενθουσίασε την εκπαιδευτικό η οποία δήλωσε ότι θα την πρότεινε στις εκπροσώπους του μουσείου.

Στις αρχές Δεκεμβρίου έγιναν οι πρώτες κινήσεις μεταξύ των δύο φορέων, ΕΠΑΣ και ΙΒ' ΕΠΚΑ, δια των αντιπροσώπων τους. Ακολούθησε η πρώτη συνάντηση στο Μουσείο με σκοπό να διερευνηθεί επί τόπου η δυνατότητα συνεργασίας.

Από την συνάντηση, και με παραίνεση της κ. Μυρογιάννη, προέκυψε η ιδέα της εργασίας που ήταν σχετική με το πρόγραμμα των σπουδών, άρα και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Η σκέψη ήταν ότι θα αξιοποιούσαμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα ερεθίσματα που μπορεί να δώσει ο χώρος ενός μουσείου για μάθηση και έρευνα, για ανάπτυξη της φαντασίας και της κριτικής σκέψης αλλά και των δεξιοτήτων των παιδιών από τα ίδια τα εκθέματα. Τα παιδιά θα επιχειρούσαν, χρησιμοποιώντας δεξιότητες και φαντασία, να αναπαραγάγουν διάφορες κομμάσις που θα έβλεπαν στο μουσείο, συνδυάζοντας μάλιστα γνώσεις και σκέψεις γύρω από την εποχή και το πολιτισμικό πλαίσιο κάθε αντικειμένου. Η αρχαιολόγος έπρεπε να αναλάβει την παρουσίαση του ιστορικού πλαισίου των εκθεμάτων και η εκπαιδευτικός τη μέριμνα για την ολοκλήρωση της δράσης.

Έπειτα από αυτό έγινε σε συνεργασία εκπαιδευτικού και αρχαιολόγου η επιλογή των εκθεμάτων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης. Μετά από τις απαραίτητες συνεννοήσεις (συναντήσεις στο Μουσείο και τηλεφωνικές συνομιλίες) ορίστηκε ως χώρος υλοποίησης του προγράμματος το Μουσείο, και όχι το εργαστήριο του σχολείου, πράγμα που θα έφερνε τα παιδιά ακόμη πιο κοντά στο πνεύμα μιας άλλης εποχής.

Η άμεση αντίδραση των μαθητών στην πρόταση για την επικείμενη επίσκεψη στο μουσείο ήταν αποκαρδιωτική, λέγοντας ότι προτιμούσαν το πρόγραμμα να γίνει σε κάποιον άλλο χώρο, λιγότερο «βαρετό», όπως χαρακτηριστικά είπαν. Όταν όμως έγινε η συζήτηση σχετικά με την πραγματοποίηση της εργασίας, τα παιδιά άλλαξαν γνώμη, συνεργάστηκαν και να ανταποκρίθηκαν στις εργασίες που τους ανατέθηκαν.

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

Η πληθώρα των πληροφοριών προκάλεσε πολλές φορές έκπληξη και τροφή για περισσότερη συζήτηση μέσα στην τάξη. Προέκυψαν θέματα με γλωσσολογικό, φιλοσοφικό και ψυχολογικό υπόβαθρο και δόθηκε η ευκαιρία για περαιτέρω προβληματισμούς και αναλύσεις που άπτονταν διαφόρων θεμάτων, όπως ζητημάτων ιστορίας της αισθητικής και εφαρμογής εξειδικευμένων κομμώσεων στο εργαστήριο.

Αμέσως μετά συγκροτήθηκαν ομάδες τριών - τεσσάρων ατόμων, που θα πραγματοποιούσαν μια κόμμωση για κάθε έκθεμα που επιλέχθηκε. Ένας από τους μαθητές σε κάθε ομάδα έπρεπε να αναλάβει το ρόλο του μοντέλου. Όλα τα μέλη της ομάδας όμως έπρεπε να συνεργαστούν και να κάνουν αρκετές προσπάθειες και πρόβες για να αποφασίσουν πώς θα είναι το τελικό αποτέλεσμα. Πολλές φορές χρειάστηκε να επιστρατεύσουν τη φαντασία τους για να ολοκληρώσουν την κόμμωση, αφού ορισμένα από τα στοιχεία δεν ήταν ευδιάκριτα. Ύστερα από αρκετές συζητήσεις και προτάσεις οι σπουδαστές επιχείρησαν να κάνουν πράξη τη θεωρία, πραγματοποιώντας αρκετές δοκιμές. Όλα αυτά ολοκληρώθηκαν στο εργαστήριο κομμωτικής, με την καθοδήγηση της εκπαιδευτικού. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν υπεύθυνα, με ενθουσιασμό και δημιουργικό ανταγωνισμό, αφιερώνοντας χρόνο σε σχετικές συζητήσεις εκτός τάξης.

Τον Ιανουάριο του 2013, έγινε από την εκπαιδευτικό μια δίωρη παρουσίαση αποτελούμενη από βίντεο που αφορούσαν πρακτικές παραδοσιακών κομμώσεων από διάφορους λαούς. Τότε ζητήθηκε από τους αλλοδαπούς μαθητές να φέρουν στην τάξη στοιχεία σχετικά με τις κομμώσεις της χώρας προέλευσής τους (παλιές φωτογραφίες, βιβλία). Το κέρδος από το υλικό που συγκεντρώθηκε δεν συνίστατο στην καθεαυτή αξία του υλικού, αλλά στον ενθουσιασμό των σπουδαστών, αλλοδαπών και μη.

Αυτή η διαδικασία συζητήσεων συνεχίστηκε και τον Φεβρουάριο. Τον Μάρτιο κάθε ομάδα κατέληξε στην κόμμωση που θα παρουσίαζε στο Μουσείο στις 2 Απριλίου που είχε προγραμματιστεί η δράση. Η όλη διαδικασία βιντεοσκοπήθηκε από τον φωτογράφο της ΙΒ' ΕΠΚΑ.

Συγχρόνως, τον Μάρτιο, οι μαθητές ασχολήθηκαν με τη μελέτη παραδοσιακών κομμώσεων άλλων λαών. Στην προσπάθεια συνέδραμαν και άλλα τμήματα της ΕΠΑΣ, το Τμήμα Αισθητικής που ανέλαβε το μακιγιάζ και το Τμήμα Βοηθών Φαρμακείου. Η δράση επίσης βιντεοσκοπήθηκε.

Στις 2 Απριλίου πραγματοποιήθηκε η δράση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων, για την οποία μεταφέρθηκαν εργαλεία και αναλώσιμα υλικά από το εργαστήριο του Τμήματος της ΕΠΑΣ. Έγινε παρουσίαση των εκθεμάτων, κατά τη διάρκεια της οποίας οι μαθητές έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στη συνέχεια, οι ομάδες επιχείρησαν την αναπαραγωγή των κομμώσεων, σε ειδικό χώρο του Μουσείου. Τα μέλη κάθε ομάδας εργάστηκαν επιδεικνύοντας εξαιρετικό πνεύμα συνεργασίας. Όλη η διαδικασία εκτυλίχτηκε μέσα σε ένα κλίμα ευφορίας που

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

καλλιέργησαν πρωτίστως οι άνθρωποι του μουσείου που μας υποδέχτηκαν και μας διευκόλυναν, αλλά ενισχύθηκε και από τον ζήλο των μαθητών.

Στις 9 Απριλίου οι μαθητές υλοποίησαν και το σκέλος του προγράμματος που αφορούσε στις παραδοσιακές κομμώσεις διάφορων λαών, που είχαν επιλέξει και μελετήσει οι ίδιοι. Και αυτή η προσπάθεια έγινε με ιδιαίτερη χαρά και προθυμία, καθώς μάλιστα υπήρχε και η αμέριστη συμπαράσταση από τη Διεύθυνση της Σχολής, που εκπροσωπείται από την κυρία Σεβαστή Ντάφλου, η οποία διευκόλυνε τη δράση με κάθε δυνατό τρόπο, παρέχοντας οικονομική ενίσχυση και αναλαμβάνοντας τη βιντεοσκόπηση του εγχειρήματος.

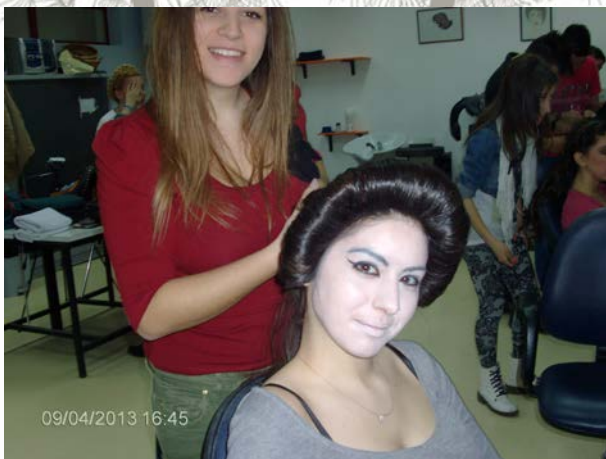
Οι ως άνω δράσεις στέφθηκαν με απόλυτη επιτυχία και το αποτέλεσμα ξεπέρασε τις αρχικές προβλέψεις. Οι μαθητές διαπίστωσαν με έκπληξη ότι πολιτιστικά στοιχεία και πρακτικές της κομμωτικής είναι κοινά σε διάφορους λαούς, σε παλιότερες εποχές αλλά και στη σύγχρονη εποχή, αφού κάποια στοιχεία είναι είτε ακριβώς τα ίδια, είτε με μικρές παραλλαγές.

09/04/2013 17:00

09/04/2013 17:08

Εικόνες 1-5. Παραδοσιακές κομμώσεις πολιτισμών του κόσμου.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των δράσεων βασίστηκε ως επί το πλείστον στην παρατήρηση. Η αντίδραση των μαθητών και η προθυμία τους ήταν το κριτήριο για την πορεία της εργασίας. Η δεύτερη δράση που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο προέκυψε εντελώς αβίαστα από το ενδιαφέρον των μαθητών. Οι ώρες που αφιερώθηκαν αλλά και ο πνευματικός και ο σωματικός κόπος των μαθητών αποτελεί τεκμήριο θετικής αξιολόγησης της δράσης. Δούλευαν από ενδιαφέρον και για τη χαρά της γνώσης και όχι για να βαθμολογηθούν. Μολονότι δούλευαν σε ομάδες, δεν έπαψαν να λειτουργούν ως τμήμα. Μέσω της ομαδικής εργασίας αναπτύχθηκε το δημοκρατικό πνεύμα και η κριτική σκέψη.

Θεωρούμε ότι το κέρδος ήταν σημαντικό σε επίπεδο γνώσεων, θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης. Η διδασκαλία έγινε λιγότερο δασκαλοκεντρική δίνοντας έναυσμα για εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας, εντός κι εκτός του σχολικού χώρου, καλλιεργώντας ευχάριστο και ισότιμο κλίμα μεταξύ δασκάλου και μαθητών και των μαθητών μεταξύ τους.

Η επίσκεψη των δεκαεννέα σπουδαστών του τμήματος Κομμωτικής της ΕΠΑΣ Ιωαννίνων στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων (AMI) τον Απρίλιο του 2013, είχε πολλαπλά οφέλη:

- 1) Εξασφάλισε την προσέλκυση ενός ευρύτερου κοινού από τον χώρο των Επαγγελματιών Σχολών με στόχο την εξοικείωση του με εξειδικευμένες όψεις του διαχρονικού ελληνικού πολιτισμού, όπως οι αρχαίες ελληνικές κομμώσεις.
- 2) Δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για μελλοντικές συνεργασίες του μουσείου με την ΕΠΑΣ Ιωαννίνων. Η προσπάθεια ενσωμάτωσης της πολιτιστικής και καλλιτεχνικής παιδείας στο Πρόγραμμα Σπουδών του τμήματος Κομμωτικής της ΕΠΑΣ Ιωαννίνων προκάλεσε το ενδιαφέρον και άλλων τμημάτων της ΕΠΑΣ για συμμετοχή και συνεργασία σε πολυδιάστατες και διαδραστικές πρωτοβουλίες. Σκοπός της συμμετοχής σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά προγράμματα είναι η παγίωση των ωφελημάτων της εκπαίδευσης, η εξοικείωση των μαθητών με την τέχνη και η άρση των κοινωνικών και πολιτισμικών ανισοτήτων και αποκλεισμών.
- 3) Διεύρυνε τις δυνατότητες χρήσης του πολιτιστικού αποθέματος του AMI. Προσέφερε τη δυνατότητα πολλαπλών αναγνώσεων συγκεκριμένων εκθεμάτων του μουσείου, αφού συνδυάστηκαν τα αρχαιολογικά τους συμφραζόμενα, (περιοχή εύρεσης, εποχή, χρήση) με μαρτυρίες της ελληνικής και λατινικής γραμματείας, με αποτέλεσμα η παρουσίασή τους να ενισχυθεί από τη ζωντάνια της άμεσης μαρτυρίας της εποχής.

Υποδράση: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

4) Ενίσχυσε την εξωστρέφεια του Μουσείου, το οποίο, μέσα από μια τελείως διαφορετική δράση, έγινε επανειλημμένα αντικείμενο αναφορών και θετικών σχολίων στην τοπική κοινωνία.

5) Η δράση αντιμετωπίστηκε με ενθουσιασμό και από το προσωπικό της Εφορείας (διοικητικούς, συντηρητές και φύλακες κοκ).

6) Το πολιτισμικό απόθεμα του Μουσείου προβλήθηκε ως δημόσιο αγαθό δικαιωματικά προσβάσιμο σε όλους και αναδείχθηκε ως δυναμικός φορέας μηνυμάτων και συμβόλων που ενσωματώνουν την ανθρώπινη εμπειρία και τροφοδοτούν την καθημερινή μας ζωή. Επιβεβαιώθηκε έτσι η κοινή πεποίθηση ότι πρόκειται για πηγή δημιουργίας κοινωνικού κεφαλαίου και καθοριστικού παράγοντα για την κοινωνική ένταξη, την κοινωνική συνοχή, την αρμονική συνύπαρξη.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Balson, J.P.V.D., *Ρωμαίες Γυναίκες*, MIET, Αθήνα 1984.
- Bartman, E., *Portraits of Livia. Imaging the Imperial Woman in Augustan Rome*, Cambridge University Press, 1999.
- Bartman E., "Hair and the Artifice of Roman Female Adornment," *American Journal of Archaeology* 105 (2001), 1-25.
- Bowra, C.M., *Αρχαία Ελληνική Λυρική Ποίηση*, Β' Τόμος, Μετάφραση Ι. Ν. Καζάζης, MIET, Αθήνα 1982.
- Γραμματικάκης, Γ., *Η Κόμη της Βερενίκης*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2012.
- Ζάχος Κ., *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων*, Αθήνα 2008. www.amio.gr
- Harrison, E. B., "Greek Sculptured Coiffures and Ritual Haircuts," *Early Greek Cult Practice: Proceedings of the Fifth International Symposium at the Swedish Institute at Athens*, 26-29, June, 1986, (Eds. R. Hagg, N. Marinatos, G.C. Nordquist) 247-254. 1986.
- Lewis Sian, *The Athenian Woman*, Routledge, 2000.
- Llewellyn-Jones, *Aphrodite's Tortoise: The Veiled Woman of Ancient Greece*, Swansea, 2003.
- Schwab C., *The Caryatid Hairstyling Project*, Fairfield University, USA 2009. www.fairfield.edu/cas/ahΔcaryatid.html